

เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน: ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

Travel Routes in The Trace of Northeastern Folk Literature: Hundred Stories in Yasothon

บุณทริกา หวังล้อมกลาง¹และ โอชญญา บัวธรรม²

Buntharika Wanglomklang¹ and Ochanya Buatham²

Received : 16 มี.ค. 2563

Revised : 10 ก.ค. 2563

Accepted : 11 ก.ค. 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา ตำนาน วัฒนธรรม ความเชื่อของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในจังหวัดยโสธร ประเมินศักยภาพและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในจังหวัดยโสธร และออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ในพื้นที่กรณีศึกษา โดยวิธีการเลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 18 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการ Content Analysis และใช้เทคนิคทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าประวัติความเป็นมา ตำนาน ความเชื่อของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมในจังหวัดยโสธรมีทั้งหมด 8 แห่ง จากการประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแล้วอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสามารถจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในจังหวัดยโสธร ใน 1 วัน ได้ดังนี้ เริ่มที่ พระธาตุอนันท์ ชุมชนเมืองเก่า บ้านท่าสิงห์ ศาลหลักเมืองจังหวัดยโสธร วัดศรีธรรมมาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ หมู่บ้านท่าหมอนชิต บ้านศรีฐาน ปิดท้ายที่พระธาตุก่องข้าวน้อย โดยหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่นิยมหันมาให้ความสนใจทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มาท่องเที่ยวยังจังหวัดยโสธรเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : เส้นทางท่องเที่ยว, วรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน, ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

Abstract

The objectives of this research were to 1) studying the history, myths, culture and beliefs, 2) evaluate the potential and importance of tourist attractions related to Isan folk literature and 3) design travel routes in the trace of Northeastern Folk Literature: a hundred stories in Yasothon. The 2 sample groups were the qualitative samples that consisted of 18 representatives from government agencies, private sectors, and communities In the case study area by random sampling method, and the quantitative samples who were 400 Thai tourists from 8 travel routes in the trace of Northeastern Folk Literature by selecting 50 people in each place of the area, and using semi-structured interview and questionnaire. The data were analyzed by using content analysis and statistical techniques such as mean, percentage and standard deviation. The results showed that significance of cultural heritage and potential of tourist attractions at a high level in all aspects and map out the one-day travel routes in the traces of northeastern folk literature in Yasothon as follows: start at Phra That Anon, Ban Tha Sing Old Town Community,

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อีเมล: bum260733@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master Student, Program in Tourism and Hotel Management, Faculty of Tourism and Hotel, Mahasarakham University,
Email: bum260733@gmail.com

² Lecturer in Tourism and Hotel Management Program, Faculty of Tourism and Hotel, Mahasarakham University

Yasothon City Pillar Shrine, Sri Thammamaram Temple, Phaya Khankhak Museum, Ban Song Yae Wooden Christian Church, Ban Si Than Khit Pillow Village, and finish at Phra That Kong Khao Noi that the government sectors and whom it concerns can apply this research results to map out the travel route in the trace of Northeastern Folklore and promote the cultural tourism in Yasothon Province due to increase of new generation tourists.

Keywords : Travel Routes, Northeastern Folk Literature, Stories in Yasothon

บทนำ

จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 54 ของประเทศ มีแม่น้ำชีไหลผ่าน และมีหนองบึงกระจายอยู่ทั่วไป เป็นแหล่งทำการเกษตร จังหวัดยโสธรเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกับจังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุบลราชธานี ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2357 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านสิงห์ท่าขึ้นเป็นเมือง และพระราชทานนามว่า "เมืองยศสุนทร" คำว่ายศสุนทรต่อมากลายเป็น ยะโสธร มีความหมายว่าทรงไว้ซึ่งยศ แต่การเขียนหรือการเรียกสั้น ๆ ว่า ยะโส ไม่เป็นที่ไพเราะหูและไม่เป็นมงคลนาม ร.ต.ท.พวง ศรีบุญลือ นายอำเภอยะโสธร พ.ศ. 2500 ได้มีหนังสือขอให้เขียนชื่อเสียใหม่เป็น "ยโสธร" และได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย โดยความเห็นชอบของราชบัณฑิตยสถานให้เปลี่ยนได้ และใช้มาจนบัดนี้ จังหวัดยโสธร มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต และด้วยบรรยากาศของเมืองที่มีความสงบเงียบ เรียบง่ายตามแบบฉบับของเมืองอีสาน ซึ่งเป็นเสน่ห์ที่ในวันจะหาได้ยากในสังคมเมืองปัจจุบัน อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกมากมาย เช่น วัดมหาธาตุ วัดพระพุทธรูปยโสธร พระธาตุก่องข้าวน้อย ภูถ้ำพระ แหล่งโบราณคดี บ้านภูจาน ชากเมืองโบราณดงเมืองเตย เมืองเก่าชุมชนบ้านสิงห์ท่า (อภิญา สุพิชญ์, 2556 : 689)

ตำนานและเรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมาในจังหวัดยโสธรนั้น ที่รู้จักกันดี คือ เรื่องการกำเนิดประเพณีบุญบั้งไฟ หรือตำนานพญาแถน โดยตำนานเล่าว่า พญาแถน เกิดไม่พอใจชาวโลกจึงบันดาลให้ฝนไม่ตกเลยตลอด 7 ปี 7 เดือน 7 วัน ชาวเมืองทนไม่ไหวจึงคิดทำสงครามกับพญาแถน แต่สู้พญาแถนกับกองทัพเวทดาไม่ได้ ถูกไล่ล่าหนีมาถึงต้นไม้ใหญ่ที่พระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นพญาคันคาก (คางคก) อาศัยอยู่ พญาคันคากตกลงใจเป็นจอมทัพของชาวโลกต่อสู้กับพญาแถน พญาคันคากให้พญาปลวกก่อจอมปลวกขึ้นไปทำลายด้ามอาวุธของทหารและอาวุธพญาแถน และให้พญาผึ้ง ต่อ แตนไปต่อยทหาร และพญาแตน ฝ่ายเวทดาพ่ายแพ้ จึงให้คำมั่นว่า หากมนุษย์ยังบั้งไฟขึ้นไปเตือนเมื่อไรจะบันดาลให้ฝนตกลงมา และถ้ากบเขี่ยครีงือเป็นสัญญาณว่าฝนได้ตกลงถึงพื้นแล้ว (กาญจนา จันทร์สิงห์, 2560 : ออนไลน์) นอกจากนี้จังหวัดยโสธรมีตำนานและเรื่องเล่าพื้นบ้านอีสาน ที่ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในด้านวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานภายในจังหวัดยโสธร เช่น ตำนานศาลหลักเมืองยโสธร ตำนานพระธาตุอานนท์ (พระธาตุยโสธร) และตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย เป็นต้น ตำนานดังกล่าวล้วนดึงดูดให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณีที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ และเดินทางมายังจังหวัดยโสธร

จากสถิติของภาคการบริการและการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรพบว่า ในระหว่างปี 2557-2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และรายได้จากการท่องเที่ยวมีจำนวนลดลงด้วยเช่นกัน โดยในปี 2557 มีจำนวน 433,652 คน มีรายได้ 492.95 ล้านบาท ในปี 2558 นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 513,244 คน มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 609.18 ล้านบาท แต่ในปี 2559 กลับมีนักท่องเที่ยวลดลงเหลือเพียง 381,900 คน รายได้ลดเหลือเพียง 502.17 ล้านบาท (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดยโสธร, 2560 : ออนไลน์) อาจเนื่องมาจากเศรษฐกิจในปี 2559 ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะมาท่องเที่ยวยังจังหวัดยโสธรลดลง อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวยังคงกระจุกตัวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวไม่กี่แห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานพญาคันคาก เป็นต้น ในขณะที่จังหวัดยโสธรมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณสถาน ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างไว้สืบมาตั้งแต่อดีต ที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวอีกเป็นจำนวนมาก

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ถือได้ว่าจังหวัดยโสธรมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ทรงคุณค่า และมีเสน่ห์ สามารถนำมาพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงประวัติความเป็นมาและสถานที่สำคัญตามรอยวรรณกรรมของจังหวัดยโสธร มาจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์ให้กลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง และเพื่อเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในจังหวัดยโสธรให้มีความแปลกใหม่ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงบริษัทนำเที่ยว

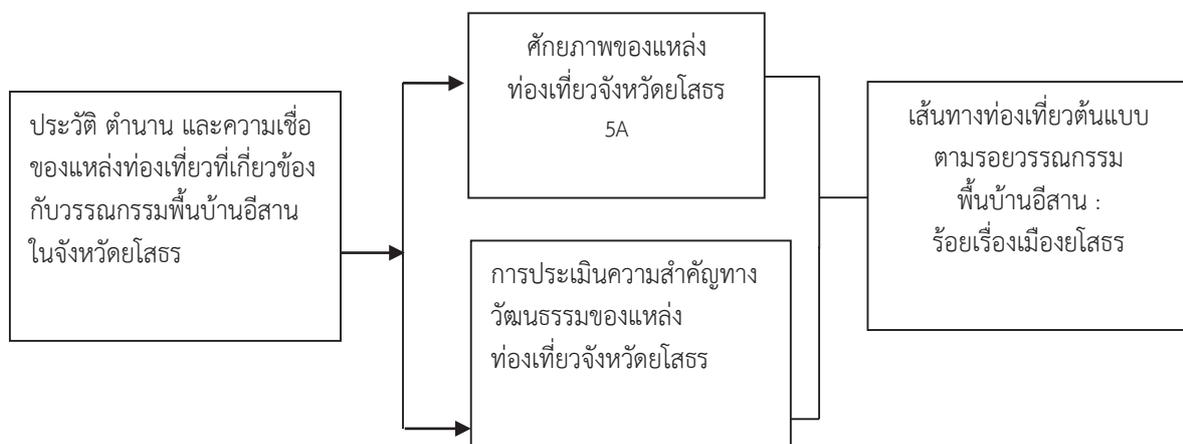
สามารถนำเส้นทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หรือนำไปศึกษาเพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์ สามารถจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับจังหวัด อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ตำนาน วัฒนธรรม ความเชื่อ ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง กับวรรณกรรมพื้นบ้าน ในจังหวัดยโสธร
2. เพื่อประเมินศักยภาพและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน
3. เพื่อการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน: ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยประยุกต์จากองค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของ Buhalis (2000 : 97-116) และ Tourism Western Australia (2009 : online) และแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยนำทฤษฎีและหลักการวิเคราะห์ความสำคัญทางวัฒนธรรมของกนูบัตร์เบอร์่า ประเทศออสเตรเลียของ Australia ICOMOS (1999) และหลักการอนุรักษ์แหล่งมรดก ประเทศจีน ICOMOS China (2015) มาประยุกต์ใช้เป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 5 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenities) 4) กิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว (Activity) 5) การตระหนักรู้ (Awareness) และการประเมินระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical Value) 2) คุณค่าทางความงาม (Aesthetic Value) 3) คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา (Scientific and Local Wisdom Value) 4) คุณค่าทางสังคม (Social Value) โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดยโสธร เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว นักวิชาการวัฒนธรรม ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 381,900 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดยโสธร, 2560 : ออนไลน์) ที่เดินทางท่องเที่ยว ในอำเภอเมืองยโสธร อำเภอป่าดิว และอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) การวิจัยเรื่อง เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน: ร้อยเรื่องเมืองยโสธร ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสียภายในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน: ร้อยเรื่องเมืองยโสธรในพื้นที่การศึกษา ทั้งหมด 8 สถานที่ โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 18 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร จำนวน 400 คน โดยแบ่งเป็นสถานที่ละ 50 คน จำนวน 8 แห่ง ในพื้นที่การศึกษา โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ จำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แบบสำรวจ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Research) รวมถึงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย และนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

2.2 แบบสังเกต (Observation form) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจและสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participative observation) และการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม (non participative observation) ต่อบริบท ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อนำมาประกอบกรวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

2.3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานเอกชน ตัวแทนผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการเสนอแนะแนวทางทางการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

2.4 แบบสอบถาม (Questionnaire)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพและภูมิลำเนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ กิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว การตระหนักรับรู้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ระดับการประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางความงาม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา และคุณค่าทางสังคม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธรซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น โดยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาว่าประเด็นต่าง ๆ ในแบบสอบถาม มีเนื้อหาสาระตรงตามประเด็นที่ต้องการวัดผลหรือไม่ จากการทดสอบได้ค่า IOC = 0.67 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการ try out จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มที่ทำการศึกษา และนำแบบสอบถามมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยค่าที่ได้จะต้องไม่น้อยกว่า 0.70 (อัศวินแสงพิบูล, 2556 : 210) ซึ่งแบบสอบถามตอนที่ 2 ได้ค่า Alpha = .811 และแบบสอบถามตอนที่ 3 ได้ค่า Alpha = .785 ถือว่ามีความเหมาะสมในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการสังเกตการณ์แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน: ร้อยเรื่องเมืองโยธอร์ เพื่อประเมินศักยภาพและความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในเบื้องต้น

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตามเส้นทางของสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานร้อยเรื่องเมืองโยธอร์

2) ทำการนัดหมายวันเพื่อสัมภาษณ์

3) ทำการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์หาข้อมูลต่อไป

3.2.2 การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 ชุด

2) ขออนุญาตราชการจากคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวในการตอบแบบสอบถาม

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลาในการแจกแบบสอบถาม ใช้เวลาระหว่างเดือนมกราคม 2561 ถึง เดือนพฤษภาคม 2561 จำนวน 400 ชุด

4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในพื้นที่การศึกษา จังหวัดโยธอร์ในเขตอำเภอเมืองโยธอร์ อำเภอป่าดัว และอำเภอไทยเจริญ จังหวัดโยธอร์

5) นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ (Content Analysis) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ทำการวิเคราะห์รายการกลุ่ม จากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยจัดกลุ่มประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละตอนที่ใช้ในการสัมภาษณ์

4.1.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานเอกชน ตัวแทนชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในอำเภอเมือง จังหวัดโยธอร์ ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้แล้ว โดยผู้ศึกษาวิจัยจะทำการวิเคราะห์โดยแบ่งตามหน่วยงานที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละตอนที่ใช้ในการสัมภาษณ์

4.1.3 วิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวในการให้บริการนักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในอำเภอเมือง จังหวัดโยธอร์ จากการกำหนดสถานที่ท่องเที่ยวตามเส้นทางที่ใช้วิจัย จากข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณที่รวบรวมได้จากการตอบแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางท่องเที่ยวต้นแบบใน จังหวัดโยธอร์ ของนักท่องเที่ยว โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยาย และสรุปผลการวิจัย โดยกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน

แล้วหาค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถามโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในกรณีศึกษาประกอบด้วย คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางความงาม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา และคุณค่าทางสังคม มีลักษณะเป็นมาตราส่วน โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัย โดยกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

สรุปผล

จากการดำเนินการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม สามารถสรุปผลการวิจัย ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา ตำนาน วัฒนธรรม ความเชื่อ ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในจังหวัดยโสธร

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา ตำนาน วัฒนธรรม ความเชื่อ พบว่าจังหวัดยโสธร มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังนี้ อันได้แก่ 1) ชุมชนย่านเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นจุดกำเนิดของการก่อตั้งเมืองยโสธร เชื่อกันว่าสถานที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ดี เป็นสิริมงคลแก่การตั้งบ้านเรือนและทำธุรกิจการค้า ชุมชนบ้านสิงห์ท่าเป็นชุมชนเมืองเก่าที่มีความเป็นอยู่เรียบง่ายและความสงบ บ้านเรือนส่วนใหญ่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวชมและถ่ายภาพตึกเก่าภายในชุมชนเป็นจำนวนมาก 2) พระธาตุอาานนท์ พระธาตุแห่งนี้มีความเก่าแก่ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำคัญของคนในชุมชน และชาวจังหวัดยโสธร เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมปูชนียสถานคู่บ้านคู่อเมืองยโสธร แล้วยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมถึงชาวยโสธร 3) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองยโสธรเป็นอีกสถานที่ ที่ชาวเมืองยโสธรมาสักการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นที่เลื่อมใสและเคารพนับถือของพ่อค้าชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในย่านการค้าในจังหวัดยโสธร 4) วัดศรีธรรมาราม (วัดหลวงตาฟาง) เป็นวัดที่จัดอยู่พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ มีความสำคัญในเขตชุมชนบ้านสิงห์ท่า ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานหลวงตาฟางที่เป็นที่กราบไหว้และให้ความเคารพนับถือของชาวพุทธศาสนา มีความสวยงามเป็นทรงจัตุรมุข 5) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง เป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ที่โดดเด่นแปลกตาของจังหวัดยโสธร เป็นอีกบริเวณสถานที่สำคัญในการจัดงานประจำจังหวัด เช่น งานโอท็อป งานลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ และยังเป็นพิพิธภัณฑสถานที่สำคัญของชาวอีสานเกี่ยวกับตำนาน พญาคางคกและประเพณีบุญบั้งไฟอันโด่งดังตัวอาคารที่มีความโดดเด่นเป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่น ที่สื่อถึงเมืองยโสธร 6) พระธาตุก่องข้าวน้อย เป็นเจดีย์เก่าสมัยขอม เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน รูปทรงแปลกไปจากเจดีย์โดยทั่วไป คือ มีลักษณะเป็นก่องข้าว 7) หมู่บ้านหมอนขิดบ้านศรีฐาน เป็นชุมชนที่มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากผ้าขิด เช่น หมอนขิด ร่ม กระเป๋า รองเท้า เสื้อผ้า ที่นอน เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าขิดมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เป็นแหล่งที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าขิด

สินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดยโสธรที่ราคาถูก และ 8) โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามมดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางด้านสถาปัตยกรรม การสร้างโบสถ์คริสต์จากไม้ที่มีลักษณะการสร้างศิลปะแบบไทยมาผสมผสานในการสร้าง และเป็นโบสถ์ไม้ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ กิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในจังหวัดยโสธร

ผลวิเคราะห์จากการสังเกต และสัมภาษณ์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ของจังหวัดยโสธร ได้แก่ ชุมชนเมืองเก่าบ้านท่าสิงห์ พระธาตุอานนท์ วัดศรีธรรมมาราม พิพิธภัณฑสถานพิบูลย์พิบูลย์ พระธาตุก่องข้าววัน้อย หมู่บ้านท่าหมอนหินบ้านศรีฐาน โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ ศาลหลักเมืองจังหวัดยโสธร ล้วนมีสิ่งดึงดูดที่เป็นเสน่ห์เฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นความสวยงามของสถานที่ ความเก่าแก่ และศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการเคารพนับถือ และมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพเส้นทางมีการจัดการเส้นทาง และพัฒนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก มีป้ายบอกทางชัดเจน มีบริการรถรางเพื่อนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ แต่ยังมีจุดที่ต้องปรับปรุงคือ ระบบขนส่งสาธารณะหรือรถโดยสารประจำทาง ยังมีน้อย หรือมีบางช่วงเวลาทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยใช้รถโดยสารประจำทางไม่สามารถวางแผนเวลาในการเดินทางได้

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทางจังหวัดมีการจัดการด้านภูมิทัศน์ การบริการและสาธารณูปโภคให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น ที่นั่งพัก ห้องน้ำ ลานจอดรถ รวมทั้งมีการจัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง แต่ในบางสถานที่ยังขาดการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และสตรีมีครรภ์ อาทิราวจับสำหรับหญิงตัวบริเวณห้องน้ำ ที่จอดรถพิเศษที่อยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายประเภท อาทิ การนั่งรถรางชมย่านเมืองเก่าบ้านท่าสิงห์ท่า ชมนิทรรศการและสื่อประสมเกี่ยวกับชีววิทยาของคางคกสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณี และประวัติเมืองยโสธร ความเป็นมาและตำนานพญานาคในพิพิธภัณฑสถานพิบูลย์พิบูลย์ ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยอีสานการทำหมอนหิน บ้านศรีฐาน

ด้านการตระหนักรับรู้ แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานของจังหวัดยโสธร แต่ละสถานที่มีเอกลักษณ์ และภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน สามารถสื่อให้นักท่องเที่ยวตระหนักรับรู้ถึงคุณค่า และเสน่ห์ของวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชุมชน

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในจังหวัดยโสธร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.2 มีอายุ 35 - 44 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.25 มีสถานภาพสมรส มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 15,001-20,000 บาท ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว และใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การตระหนักรับรู้และกิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร จากแบบสอบถาม พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า

ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ ความสวยงามของสถานที่ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และความมีเสน่ห์เฉพาะตัว

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ สภาพเส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ระบบขนส่งสาธารณะ หรือรถโดยสารประจำทาง และป้ายบอกทาง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ ระบบรักษาความปลอดภัย ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และห้องน้ำ

ด้านกิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ กิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีมีคฤหาสน์ท้องถิ่น และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ด้านการตระหนักรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ ความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว

ตาราง 1 คักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในพื้นที่กรณีศึกษา

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.25	.557	มาก
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.18	.708	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ	4.26	.432	มาก
ด้านกิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว	4.26	.462	มาก
ด้านการตระหนักรู้	4.25	.515	มาก

3. การประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน: ร้อยเรื่องเมืองโยธธาในพื้นที่กรณีศึกษา ประกอบด้วย คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางความงาม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา และคุณค่าทางสังคม

ผลวิเคราะห์จากการสังเกต และสัมภาษณ์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ มีการสอดแทรกวิถีชีวิตของผู้คนในอดีต ความเชื่อในเรื่องประเพณี วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมในอดีต ซึ่งในปัจจุบันหาพบได้ยาก เป็นข้อมูลให้คนรุ่นหลังศึกษา ทำให้คนรุ่นหลังเห็นคุณค่าและช่วยกันอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้สืบไป

ด้านคุณค่าทางความงาม แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการตกแต่งภูมิทัศน์ รักษารูปแบบทางวัฒนธรรม รูปแบบการก่อสร้างที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ซากปรักหักพังและงานประติมากรรมในอดีต ที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา คนในชุมชนของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำเสนอเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม เรื่องเล่าตำนาน และภูมิปัญญาในอดีต อาทิ หมู่บ้านศรีฐานที่ยังคงอนุรักษ์การทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายซิด และมีการจัดโปรแกรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาวิธีการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายซิด

ด้านคุณค่าทางสังคม แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน เนื่องจากถือว่าเป็นความภาคภูมิใจของชุมชน โดยมีการจัดตั้งแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดศูนย์กลาง และศูนย์รวมจิตใจในการจัดทำกิจกรรมของคนในชุมชน

ผลการวิเคราะห์การประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองโยธธา จากผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า

ด้านประวัติศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในอดีต และประวัติความเป็นมา

ความสำคัญทางความงาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ ความสวยงามของตัวอาคารสถาปัตยกรรม (ถ้ามี) และความงามเชิงแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน และมีขั้นตอนหรือกรรมวิธีในการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์

ด้านคุณค่าทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ การเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน และการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจ

ตาราง 2 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ในพื้นที่กรณีศึกษา

ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านประวัติศาสตร์	4.19	.551	มาก
ความสำคัญทางความงาม	4.09	.570	มาก
คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ และภูมิปัญญา	4.31	.574	มาก
ด้านคุณค่าทางสังคม	4.41	.619	มาก

4. การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวและทดลองเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร

การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานในจังหวัดยโสธร ใน 1 วัน โดยเริ่มที่พระธาตุอานนท์ ชุมชนเมืองเก่าบ้านท่าสิงห์ ศาลหลักเมืองจังหวัดยโสธร วัดศรีธรรมมาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ หมู่บ้านท่าหมอนชิตบ้านศรีฐาน ปิดท้ายที่พระธาตุก่องข้าวน้อย โดยกำหนดแผนงานดังนี้

ตาราง 3 การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธรใน 1 วัน

เวลา	สถานที่
08.00 - 08.30 น.	วัดมหาธาตุ ในเขตเทศบาลเมืองยโสธร เป็นวัดคู่ยโสธรมาตั้งแต่สร้างเมือง ภายในมีสิ่งที่น่าสนใจ คือ พระธาตุยโสธร หรือพระธาตุอานนท์ พระธาตุรุ่นเก่าที่สำคัญองค์หนึ่งในภาคอีสาน เจดีย์เป็นทรงสี่เหลี่ยม ส่วนยอดคล้ายพระธาตุพนม ภายในพระธาตุบรรจุอัฐิธาตุของพระอานนท์
08.40 - 09.20 น.	ชุมชนเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า เป็นย่านการค้าที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยโบราณ ในช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ามา มีอิทธิพล ทำให้อาคารบ้านเรือนที่มีรูปแบบศิลปกรรมแบบจีนผสมยุโรป หรือแบบซิโนโปรตุกีส เหมือนที่จังหวัดภูเก็ต และยังคงหลงเหลือให้ได้ชมกันมาจวบจนปัจจุบัน แวะเดินชมชม สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน ตึกโบราณที่มีรูปทรงและลวดลายงดงาม บางมุมเหมาะกับการถ่ายภาพแบบชิค ๆ
09.30 - 10.00 น.	ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองยโสธร ตั้งอยู่ย่านเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในอดีตของเมืองยโสธร ศาลหลักเมืองแห่งนี้ เป็นที่เลื่อมใสและเคารพนับถือ ของพ่อค้าชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวยโสธรที่อาศัยอยู่ในย่านการค้าแห่งนี้ มีความโดดเด่นในเรื่องของสถาปัตยกรรม โดยผสมผสานศิลปะของ 3 วัฒนธรรม คือ จีน ไทย ลาว ซึ่งมีลักษณะพิเศษอีก คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองยโสธร มีเสาหลักเมืองถึง 3 เสา ที่เดียวในประเทศไทย เสาต้นใหญ่ตรงกลางคือเสาหลักเมือง ส่วนเสาที่อยู่ซ้ายขวา คือ ที่สิงสถิตย์ของผี พระละงุมและผีพระละง่า ผู้ปกป้องรักษาหลักเมืองแห่งนี้ โดยชาวเมืองยโสธร ได้จัดให้มีการสมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองทุกปี
10.10 - 10.50 น.	วัดศรีธรรมมาราม เป็นวัดอีกแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นสถานที่จำพรรษาของหลวงปู่พวง สุขิทธิโย เกจิอาจารย์สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งชาวบ้านเคารพสักการะบูชา ภายในวัด มีพระบรมธาตุเจดีย์อันงดงาม แวะไปกราบสักการะหลวงปู่พระสุกเพื่อความป็นสิริมงคล
11.00 - 11.50 น.	รับประทานอาหารเที่ยง ณ ร้านอาหารซีริเวอร์ไซด์ ยโสธร (หรือเทียบเท่าตามความต้องการของนักท่องเที่ยว)

ตาราง 3 (ต่อ)

เวลา	สถานที่
12.00 – 13.00 น.	วิมานพญาแถน หรือพิพิธภัณฑสถานพญาคันคาก ซึ่งเป็นแลนด์มาร์กแห่งใหม่ของจังหวัดยโสธร ตึกพิพิธภัณฑสถานรูปคางคก ความสูง 19 เมตร หรือเท่ากับตึก 5 ชั้นนี้ เป็นตำนานความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟที่มีมาช้านาน สำหรับชาวอีสาน คางคกเป็นสัตว์ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ
13.45 – 14.20 น.	โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ เป็นโบสถ์ไม้ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ภายหลังได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันซีนอินไทยแลนด์ประเภทมุมมองใหม่สิ่งศักดิ์สิทธิ์
15.10 - 15.50 น.	หมู่บ้านทำหมอนขิดบ้านศรีฐาน เป็นหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวห้ามพลาดเมื่อไปเที่ยวจังหวัดยโสธร ที่นี่หลังฤดูทำนา ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะทอผ้าและทำหมอนขิด หมอนขิด นั้นถือเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ใครที่อยากจะมาเห็นวิธีการทำกว่าจะเป็นหมอนขิดสวย ๆ และอยากจะมาซื้อถึงแหล่งจึงต้องแวะมาที่นี่
16.20 – 17.00 น.	ธาตุก่องข้าวน้อย รูปแบบสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษ ที่มีการออกแบบรูปทรงเจดีย์ที่สวยงาม และเป็นพระธาตุที่มีความเป็นมาเกี่ยวกับนิทานเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ อีกทั้งมีประวัติอ้างอิงเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การสร้างพระธาตุพนม โดยกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ในพุทธศักราช 2479

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากความสวยงามของสถานที่แล้ว ยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ก่อให้เกิดความมีเสน่ห์เฉพาะตัว ดังเช่น ชุมชนย่านเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นจุดกำเนิดของการก่อตั้งเมืองยโสธร เป็นชุมชนเมืองเก่าที่มีความเป็นอยู่เรียบง่ายและความสงบ บ้านเรือนส่วนใหญ่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล จึงทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวชมและถ่ายภาพตึกเก่าภายในชุมชนเป็นจำนวนมาก มีสภาพแวดล้อมสวยงามและติดแม่น้ำชี ยิ่งไปกว่านั้น ชุมชนบ้านสิงห์ท่ายังเป็นชุมชนโบราณซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งแรกของเมืองยโสธรมานแต่สมัยโบราณ ภายในชุมชนมีการการผลิตบั้งไฟเพื่อประกอบพิธีทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีการขอฝน โดยพิธีขอฝนนี้ชาวบ้านจะจุดบั้งไฟขึ้นไปเพื่อขอให้เทวดาส่งฝนลงมาเพื่อทำการเกษตร ตามตำนานพญาคันคาก ซึ่งสอดคล้องกับ ฤกษ์ดาขุนอาภัย (2552) กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจพิเศษ โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาและการเข้าร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม การชื่นชมในสุนทรียภาพของโบราณวัตถุคุณค่าทางวิชาการ และการศึกษาการเสริมสร้างมิตรภาพระหว่างผู้คน การเดินทางท่องเที่ยวเป็นโอกาสที่จะได้ทราบถึงวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีสภาพเส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่สะดวก การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีระบบขนส่งสาธารณะหรือรถโดยสารประจำทาง มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ เบนญูทิพย์ ทองวิไล (2559) กล่าวว่า การจัดการเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยว ควรควบคุมเส้นทางและรูปแบบการสัญจรไม่ให้สับสน นอกจากนี้ยังควรให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง โดยการจัดทำการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว ตลอดเส้นทางอย่างสม่ำเสมอซึ่งอาจเป็นแผ่นพับที่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจต่าง ๆ รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก ร้านอาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งจุดเริ่มต้นของเส้นทางอยู่ย่านใจกลางเมือง สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีข้อมูลต่าง ๆ รวมอยู่ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวใช้ประกอบการตัดสินใจและการวางแผนในการเดินทาง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พบว่ามีระบบรักษาความปลอดภัย ที่พัก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านอาหาร และห้องน้ำ ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้อง วิภาวี พลรัตน์ (2551) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และกลับมาเที่ยวอีกครั้ง เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

ด้านกิจกรรมทั้งหมดที่มีในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการตระหนักรู้ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย การมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ความเป็นเอกลักษณ์ และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Eroze Sthapit (2013) ที่พบว่า กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมท้องถิ่นและความแปลกใหม่ เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว และยังเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าจดจำ

2. การประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน : ร้อยเรื่องเมืองยโสธร พบว่า ทุกด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

ด้านประวัติศาสตร์ พบว่า นักท่องเที่ยวประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา และการมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในอดีตของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสิณี วิทยาภรณ์ (2559) ได้ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ปราสาทสติก๊กอกธม จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง มีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่นซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว

ความสำคัญทางความงาม พบว่า นักท่องเที่ยวประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความงามเชิงแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และความสวยงามทางสถาปัตยกรรมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา เฉลิมรักชาติ (2560) ได้ทำการศึกษารื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น แรงจูงใจในการมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวในลำดับแรก คือ เพื่อเยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมรองลงมา คือ ต้องการมาเยี่ยมชมความสวยงามของวัดร่องขุน เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับชีวิต ส่วนแรงจูงใจที่มีค่าน้อยที่สุด คือ เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจ/ความเครียดในชีวิตประจำวัน

คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา พบว่า นักท่องเที่ยวประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในด้าน การเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน และมีขั้นตอนหรือกรรมวิธีในการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพล ทองมา (2554) ที่มีความเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสื่อความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้สามารถถ่ายทอดคุณค่าและมีความหมายทางสัญลักษณ์ เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญทางการท่องเที่ยว โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นได้ รวมทั้งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ ประกอบเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมร่วมกัน ทั้งความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ อาหาร ประเพณี ซึ่งได้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสืบสานเป็นมรดกตกทอดนับรุ่นต่อรุ่น จากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมได้ทำหน้าที่เป็นรากฐานความมั่นคงของท้องถิ่น

คุณค่าทางสังคม พบว่า นักท่องเที่ยวประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในด้านการเป็นศูนย์กลางในการ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน และการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธา แจ่มใจเจริญ (2558) ได้ทำการศึกษารื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา ชุมชนโอหิงมาจิ หมู่บ้านชีราคาว่าโก จังหวัดกัญจนประเทศญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ชาวบ้านในชุมชนจะมีการรวมกลุ่มเพื่อเตรียมงาน ประเพณี มีการแบ่งหน้าที่ ซักซ้อม ในการบอกเล่าวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ซึ่งล้วนมีคุณค่าทางสังคมและจิตใจเป็นอย่างมาก แม้บางครั้งวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ในช่วงเทศกาลของชุมชนนั้น จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น แต่ชาวบ้านหลายครัวเรือนปิดร้านค้าของตนเพื่อมาร่วมงาน เพราะถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากข้อมูลเกี่ยวกับบริบท และข้อมูลเชิงปริมาณรวมทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งภาคเอกชน ควรมีการหาหรือวิธีการเพื่อนำเสนออัตลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของจังหวัด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การร่วมกันแต่งกายด้วยผ้าลายชิต ในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ นำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย สำหรับแผนพับที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ควรมีการนำเสนอจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ร้านอาหาร และที่พัก ไม่ใช่เน้นแค่เพียงประวัติความเป็นมา และเพิ่มการออกแบบสีสนให้หน้าอ่าน น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

1.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มระบบขนส่งสาธารณะ โดยอาจเริ่มจากการจัดให้มีรถนำเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดตารางเวลาเดินรถ โดยเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น วัดมหาธาตุ ชุมชนเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดศรีธรรมาราม และวิมานพญาแถน ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ นอกจากนี้ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดทำป้ายบอกทางให้มีมาตรฐานเดียวกัน มีตัวอักษรภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมถึงแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ร้านจำหน่ายของที่ระลึกควรเพิ่มบริการจัดส่งเนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าลายชิตบางผลิตภัณฑ์ไม่สะดวกในการขนย้าย เช่น หมอนชิตยางพารา เสื้อลายชิต เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับช่วงเทศกาล

1.4 หน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถนำข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานไปจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานที่ดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ที่นิยมหันมาให้ความสนใจทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรส่งเสริมเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดยโสธร และการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมโดยใช้พื้นที่แต่ละอำเภอเป็นตัวตั้ง เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และเชื่อมโยงวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เช่น กลุ่มประวัติศาสตร์ กลุ่มหัตถกรรมพื้นถิ่น กลุ่มวัฒนธรรมอาหาร และทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมงานเทศกาลประเพณีสงกรานต์ และประเพณีบุญบั้งไฟเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจทางด้านวัฒนธรรม และช่วยประหยัดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา ชุ่นอาภัย. (2552). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา จันทรสิงห์. (2560). *งานประเพณีบุญบั้งไฟ*. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จาก https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=135&code_db=610004&code_type=01
- ชลิตา เฉลิมรักชาติ. (2560). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจทิพย์ ทองวิล. (2559). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของเส้นทางการท่องเที่ยวอำเภอปรางค์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย*. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ภัทรา แจ่มใจเจริญ. (2558). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา ชุมชนโอหังมาจิ หมู่บ้านชีราคว่าโก จังหวัดกัญญาประเทศญี่ปุ่น*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภาวี พลรัตน์. (2551). *การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ: กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี*. การค้นคว้าแบบอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีรพล ทองมา. (2554). *การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. ทูลอดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดยโสธร. (2560). *จำนวนนักท่องเที่ยว/ รายได้จากการท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2560, จาก https://yasothon.mots.go.th/more_news.php?cid=49
- สุธาสิณี วิทยาภรณ์. (2559). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ปราสาทสตึกก้อถม จังหวัดสระแก้ว*. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน, 3, 545-555.
- อภิญา สุพิชญ์. (2556). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา บ้านสิงห์ท่า อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร*. การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Australia ICOMOS. (1999). *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance 1999*, Burwood: Australia ICOMOS. Retrieved January 22, 2018, From <https://www.patinations.com.au/pdf/the-burra-charter.pdf>
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Erose Sthapit. (2013). *Tourists' Perceptions of Memorable Experiences: Testing the Memorable Tourism Experience Scale among Tourist to Rovaiemi Lapland*. Independent Study Master of Arts Culture Tourism and International Management. Lapland: The University of Lapland.
- ICOMOS China. (2015). *Principles for the Conservation of Heritage Sites in China*. China : The Getty Conservation Institute. Retrieved January 22, 2018, From http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/china_prin_heritage_sites_2015.pdf
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Tourism Western Australia. (2009). Five's of Tourism. Retrieved January 22, 2018, From www.Tourism.wa.gov.au.